

Interviu cu Ioan Moldovan

...Dar cenzura nu poate rezolva nimic, ineptia, non-valoarea, maculatura sunt nemuritoare, vitale foarte. Critica e singura soluție, dar ea e copleșită adesea.

CULIȚĂ IOAN UȘURELU:*În 1990 ați fost ales redactor șef al celebrei reviste „Familia” din Oradea. Ați urmat după Iosif Vulcan, G. M. Samarineanu, Alexandru Andrișoiu. Cum vă simțiți în această aleasă companie ?*

IOAN MOLDOVAN:Au trecut 20 de ani de când slujesc „Familiei” și uimirea mea nu scade. Este un noroc al vieții mele, iar a fi șef pe lângă redactor nu înseamnă decât a avea mai multe îndatoriri, sarcini, treburi de făcut.

C.I.U:*Sunteți unul dintre fruntașii generației optzeciștilor. În „Antologia...” lui Al. Mușina aveți chiar un ciclu de poeme... După mine, succesul acestei grupări se datorează talentului de excepție a cel puțin zece vârfuri, al spiritului de echipă, de susținere necondiționată, de apărare și de apreciere a operelor fiecărui optzecist. Poate așa ar trebui să fie atmosfera în rândul tuturor scriitorilor... Este un tablou real?*

I. M:Parțial. Succesul unei grupări/ generații înseamnă mai degrabă un fel de prestigiu generic, dedus, desigur, din valoarea confirmată în timp a cât mai multor părtași ai generației respective. Dar noțiunea de generație nu are nevoie de cea de succes, prima fiind un instrument de istorie literară, a doua fiind pertinentă pe lângă individualități. Între „optzeciști” sunt nume importante ale literaturii române, în genere, nu doar în generație. Cât despre susținere reciprocă necondiționată nici nu poate fi vorba. De prietenie, de solidaritate, da, dar acestea sunt atitudini critice în textura lor intimă.

C.I.U:*S-a afirmat des că în ultimele dv. volume, mai ales în „ Interioarele nebune”, viața este privită și trăită mai intens, naturalul, firescul au inundat versurile... S-au schimbat, se pare, și izvoarele poeziei, ba chiar și atitudinea poetului... Cum s-a întâmplat ? Ați urmărit așa ceva ?*

I.M:Viața pe care simți că o ai la cincizeci de ani e altă viață decât cea pe care erai sigur c-o trăiești la 20-30 de ani. Limba poeziei de acum se trage din limba poeziei de tinerețe, dar câte gândiri și răzgândiri s-au petrecut, câte mirări și exultanțe au devenit melancolie și îndoială, câte superbii și certitudini visătoare ale juneții s-au topit în apa mai grea a unei alte priviri, pentru care realitatea se adeverește altfel, pentru care podoabele și sumețirile de odinioară rămân aceluși timp auroral, pe când prezentul impune, cere, forțează altfel de puteri ale inimii, gândului și cuvântului.

C.I.U:*Astăzi nu mai avem cenzură... N-ar trebui reintrodusă ? Pentru protejarea noastră și a pădurile patriei, din care se fabrică hârtia Revenirea cenzurii la*

volumele din care lipsesc gramatica și bunul simț, volume dominate de vulgaritate, pornografie...etc. Sau cenzura să fie însăși critica literară... Prostul gust poate fi găsit și în critică ?În ultimii douăzeci de ani, literatura s-a "îmbogățit"cu veleitari, cu grafomani, cu... Cum vor fi înlăturați?

I.M:Păcat de păduri, într-adevăr. Dar cenzura nu poate rezolva nimic, ineptia, nonvaloarea, maculatura sunt nemu-ritoare, vitale foarte. Critica e singura soluție, dar ea e copleșită adesea. Iar de-acum, cu internetul, povestea valorii și autenticității se complică infinit.

C.I.U:*Găștile din literatură, vrem sau nu vrem , există... Uneori, din păcate, fără ele nu ajungi unde îți este locul... Le putem numi prietenii literare...?*

I.M:Nu cred că intrând într-o gașcă rezolvi ceva în plan literar, iar la locul tău ajungi cu adevărat doar de unul singur. Tocmai de-aia se cheamă locul tău. Din el poți (dacă poți) să întreții vreo prietenie, fie și doar literară.

C.I.U:*Nu cred că sunt doar un sentimental dacă-mi amintesc permanent despre adevăratele prietenii literare..., despre respect, despre ucenic și maestru, despre... N-ar trebui să spunem în orice împrejurare, tuturor (chiar dacă nu toți ne ascultă) despre aceste „rămășițe”ale trecutului?*

I.M:Ba bine că nu, doar că tot repetându-le poți ajunge să fii luat drept pisălog, învechit, obsedat moralicește.

C.I.U:*Suntem, adesea, considerați doar oameni ai bășcă-liei, în țara bășcăliei... Această caracteristică a românului ne va salva sau înseamnă pur și simplu distrugerea, eliminarea literaturii, a științei, a conștiinței...?*

I.M:Bășcălia la români mi se pare o atitudine de suprafață, un fel de comportament „în lume”, din prudența de a nu fi luat peste picior , un soi de „boicot” al gravității de a fi. Când însă se lățește și se încetățenește, bășcălia devine într-adevăr reprobabilă și enervantă.

C.I.U:*Delațiune, un cuvânt care ne îngrozea... Când îl pronunț nu mă gândesc la români pentru că îi văd pe foștii delatori în posturi bine retribuite și cu pensii „nesimțite”, pe când fostele victime de-abia își târâie zilele... Nu cred că se va schimba ceva într-un viitor apropiat... Mă obsedează însă Kundera. Îl judecăm pentru trădarea unui spion, când avea 20 de ani, sau pentru demascarea sistemului comunist, la o vârstă când avea, ca om și ca scriitor, un prestigiu internațional...?*

I.M: Aplecarea spre delațiune și practica ei sunt cu adevărat abominabile atât la scara mică a individului (care în sine sa și în fața celorlalți, inclusiv a victimelor, își găsește mereu cauze nobile, omenești-foarte omenești, care să-i scuze păcatul), cât și la scară largă, așa cum a fost sub comunism, ceea ce nu mai știu cum ar fi explicabilă. Cât despre Kundera, el rămâne un mare scriitor, care în tinerețe va fi avut păcatele sale. Păcat că nu le-a făcut cunoscute el însuși printr-o mărturisire eliberatoare. Dacă ele au existat cu adevărat.

C.I.U:*Ca șef de publicație literară cu un mare prestigiu, ce recomandați „făcătorilor” de reviste mai tineri?*

I.M:Cred că tinerii, când se apucă de făcut o revistă, au deja fixurile lor și nu mai au nevoie de sfaturi de la bătrâni. Totuși, pentru ca să dureze, o revistă are nevoie de colaboratori de valoare, de constanță în cultivarea valorii, de spirit critic și de multă încăpățănare în a trece număr de număr de revistă spre o „bibliotecă”, adică spre o memorie a faptelor culturale.

C.I.U:*Aflu cu bucurie că, la centenarul Iosif Vulcan, Fundația „Rock Filarmonica” a editat un disc intitulat „ Cel mire’ncântător”(autor Iosif Vulcan), un videoclip cu numele sărbătoritului, iar Biblioteca Revistei „Familia” a făcut cunoscută, pentru prima dată, piesa „Fanfaronii”. De asemenea, a apărut volumul „Teatru în manuscrise” a aceluiași mare înaintaș. Cât efort, dar și câtă satisfacție când dv. și ceilalți implicați ați finalizat acest proiect! V-au fost aproape autoritățile sau oamenii de bine din zonă?*

I.M:*Asemenea înfăptuiri au întotdeauna la bază pasiunea, a unui individ (în cazul amintit este vorba de Florian Chelu, un împătimit al memoriei lui Iosif Vulcan) sau a unui grup (al redactorilor „Familiei”) care, împreună, au căutat și obținut și sprijinul financiar al autorităților locale. Gratuita-tea unor astfel de gesturi naște adesea nedumeriri birocratice și refuzuri întristătoare dinspre oamenii așa-zisi de bine.*

C.I.U:*Fiind vorba de autorități, ce se întâmplă cu funcția de redactor șef al revistei „Familia” de la 1 iunie 2010? După munca dv. de excepție pe timpul celor 20 de ani în fruntea publicației, ”bonusul” acordat de autorități să fie înlăturarea celui care a adus-o printre frunzașele revuisticii românești? Este Ioan Moldovan incomod? Din ce punct de vedere?*

I.M:*Ideal ar fi ca șeful unei instituții de cultură să fie ales de cei care lucrează în acea instituție. În ’90 eu am fost ales de colegii de redacție prin vot deschis. Înainte de ’90 dar și după, decizia aparține politicului. În condițiile în care, nefiind angajat politic, dar și a faptului că politicienii nu prea aveau timp și interes de cultură și de administrarea ei (e un domeniu unde n-ai cum să te îmbogățești pecuniar), am condus revista prin „valorile vremii”, nu ușor, până când s-au făcut legi care stabilesc că o instituție trebuie să fie condusă de un manager, care nu e obligatoriu să fie „de meserie”, și din acel moment s-a creat posibilitatea ca politicul să hotărască cine să fie conducătorul instituției, având grijă să se acopere birocratic de prevederi legale (contract de management etc.) În cazul meu, s-a lăsat intenționat să treacă data la care înceta contractul de management, nu s-au făcut pașii prevăzuți pentru reînnoirea lui și astfel am ajuns în situația de a fi „eliberat”. Povestea e mai lungă și nu e cazul aici a detalierei. Fapt este că acum mă aflu în situația de a da concurs pe postul de director manager al „Familiei”. Sper să reușesc la concurs.*

C.I.U:*Se știe că la Oradea, la Focșani, la Odobești și în toată țara scriitorii sunt marginalizați. Adevăratul paradis al umilinței este însă când revistele și redactorii lor sunt plătiți de primării sau consilii județene... Și totuși, avem un exemplu de AUTORITĂȚI cu respect pentru valori... În 1904, Iosif Vulcan și revista sa au fost sărbătoriți... regește... de AUTORITĂȚILE MAGHIARE, ocupante... Astăzi, când nu suntem sub ocupație..., cum ne merge ?*

I.M:*Ca să fim corecți, Iosif Vulcan a fost sărbătorit de români, inclusiv de cei din Regat, inclusiv de Casa Regală, de confrății săi, scriitori, academicieni, istorici, dascăli, de comunitatea românilor din Oradea, nu de autoritățile maghiare ale imperiului. El n-a mai prins Unirea și deci nici șansa de a fi sărbătorit de autorități române. Astăzi, pentru scriitor e greu, foarte greu. Mereu în căutarea unei slujbe, a unei soluții de moment, a unui venit de supraviețuire, mereu sărac, mereu dator. Revoltător.*

C.I.U:*Revenim mereu la Eminescu... Ca orice om, și el înjura... Pe un Rosetti, pe un Fundescu, pe un Petrino... În acest sens ne dă o lecție pe care jurnaliștii actuali o uită: discreția. Nimic n-a apărut în presa vremii din cuvintele indecente pe care le-a pus în manuscrise... Acolo au rămas, în intimitatea sa...*

I.M: Eminescu scria la un articol de gazetă cu aceeași concentrare cu care scria sau rescria un poem. Gazetăria sa este o formă de creație scriitoricească, nu o îndeletnicire de strictă angajare publicistică. De aceea el nu mai poate fi urmat ca model de masa mare de jurnaliști. Că unul sau altul dintre publiciștii proeminenți ai prezentului ar putea să-l aibă n gând e o altă chestiune.

C.I.U:*Avem parte, noi, românii, de oameni politici de o mediocritate înfiorătoare. Politica este un spectacol jalnic, totul este condus de sondaje plătite, de interese meschine, iar majoritatea cetățenilor votează după ureche... Un mare „scrob” național, cum se spune. Când și cine va mai schimba ceva?*

I.M:E deprimant. Nu știu, nu se întrevede nimic.

C.I.U:*În această atmosferă „veselă”, ca să nu-i zicem lugubră, ce rol mai are literatura? Unde se va ajunge prin micșorarea sau dispariția bugetelor aferente?*

I.M:Literatura a murit, trăiască literatura. Își vede de ale ei văzându-le pe toate, nu o poate opri nici o criză, ea fiind tocmai Făt-Frumosul tuturor crizelor.

C.I.U:*Pe vremuri, Gelu Naum trăia poetic ... Ce înseamnă să trăiești acum ... poetic în... România?*

I.M:Vai, dragă domnule Culiță I. Ușurelu, îmi puneți o întrebare năucitoare. În România, cei mulți trăiesc de pe o zi pe alta. Și eu sunt român. Trăiesc poetic doar pe durata scrierii/rescrierii vreunui poem, dar asta e un trai necuantificabil și de uz personal.

C.I.U:*Uniunea Scriitorilor, în forma și cu fondul ei de astăzi, răspunde imperativelor societății și ale membrilor săi? Ar fi ceva de propus, de schimbat?*

I.M: Bine ar fi să mai poată face măcar ce a făcut până acum. Perspectivele sunt și în cazul ei îngrijorătoare.

C.I.U:*Auzim prea des o formulă exasperantă: pe români îi paște un mare nenoroc istoric la fiecare ”cotitură a timpului”. Doar ”nenorocul” să fie de vină? Românii sunt scutiți de orice implicare în dezastrul național?*

I. M:Nenorocul și-l mai face și românul cu mâna lui.

C.I.U:*Iisus a spus: ”Îndrăzniți!” Ce ar mai putea îndrăzni românii în lupta cu limitele ființei lor sau cu limitații care-și bat joc de tot ce avem mai scump, mai sfânt...?*

I.M:Merită încercată îndrăzneala cristică. Nu e nimic de pierdut, eventual ceva-ceva de dobândit.

C.I.U:*Salvador Dali afirma că nimic nu-ți iese decât dacă ”mâna ta e ținută de un înger”. Ați avut, mai aveți un înger protector?*

I.M:Cu siguranță, altfel nu-mi pot explica nici măcar faptul că mă mai țin de cuvânt.

C.I.U:*Ce vă reproșați...? Ca scriitor, ca om...*

I.M:Ar trebui întrebat și îngerul de mai sus....

